

معاون وزارت جنگ - تلگرافی است از رئیس قشون خراسان که در جواب وزارت جنگ اظهار کرده است (آقای معاضد الملک تلگراف رامشیر - تکذیب کسانی که نسبت بی اعتدالی باو داده بودند قرائت کرد)

محمد هاشم میرزا - آن روز که در اینجا استیضاح بود قرار شد تحقیقات شود و تکلیف عارضین معلوم شود حال خودشان حاضرند بفرمایند که تکلیف چیست که بنویسیم و تلگراف کنیم بمشهد اگر معارضی دارد در محکمه حاضر شوند.

معاون وزارت جنگ - چنانچه وزیر جنگ آروز قرار دادند باید مأموری از طرف وزارت جنگ فرستاده شود بعد از تحقیقات نتیجه بمجلس عرض خواهد شد شروع بشور اول در بقیه قانون معارف کرده تا ماده (۱۴) شور شده رئیس ده دقیقه تنفس اجازه دادند ثانیاً جلسه منعقد و تافصل سیم نیز مذاکرات لازمه بعمل آمد راپورت اداره مباشرت در خصوص بودجه مجلس که تقدیم کرده بودند قرائت شد اداره مباشرت تقاضا کرده که زود تر بکمیسیون محاسبات رجوع شود و به مجلس بیاید که تکلیف اداره مباشرت معین باشد و از مساعدت ارباب جمشید در دادن وجوهی که لازم شده بود و خواستن تنزیل آن تشکر نموده اشپاتی که بمنوان تقدیم به مجلس با اداره مباشرت رسیده بود و همچنان اشپاء مسروقه مجلس سابق که بعضی را خود اشخاص خریده و تقدیم کرده بودند ویا بتوسط اداره نظمی رسیده بود صورت آن را در ضمن راپورت نوشته بودند.

(تقدیمی)
سید ابراهیم قالی مصور یک تخته ارباب جمشید صندوق آهنی

(اشپاء مسروقه)
بتوسط حاجی افخم الدوله - زنگ بزرگ مجلس سابق

بتوسط عبدالله میرزا - پرده تصویر مرحوم ناصرالدین شاه.

بتوسط ایران نو - ماده تاریخ بهارستان و تصویر مرحوم میرزا حسین خان سپهسالار

بتوسط آقا شیخ حسین مهر کمیسیون اعتبارنامهها

رئیس - دستور جلسه آتیه شور اول در بقیه

قانون معارف و اوقاف و فوائد عامه راپورت کمیسیون قوانین مالیه در باب متوفیات - راپورت کمیسیون نظام در باب پنجهزار قبضه تفنگ و دو کرور فشنگ

راپورت کمیسیون است و تلگراف در باب استخدام یکنفر اروپائی - آقایان تشریف داشته باشند بقدر پنج دقیقه مجلس خصوصی است.

[مجلس یک ساعت از شب گذشته خصوصی شد]

جلسه ۸۰

صورت مشروح مجلس یوم شنبه پنجم

شهر ربیع الاخری ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای مستشارالدوله منعقد شد معاضد الملک صورت مجلس گذشته را قرائت کرد مرتضی قلیخان شروع بقرائت بقیه قانون معارف از فصل سیم نمود.

ذکاء الملک پیشنهاد کرده بود که فصل سیم و چهارم حذف شده بجای آن یکماده افزوده شود در این

خصوص مذاکرات لازمه بعمل آمد و ذکاء الملک یاره توضیحات دادند.

رئیس - در قابل توجه بودن این پیشنهاد رای میگیریم بعد در کمیسیون اصلاحات لازمه خواهد شد هر کس این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نماید (اکثریت حاصل شد)

(در این موقع شروع بقرائت راپورت کمیسیون قوانین در خصوص قانون متوفیات گردید)

رئیس - کمیسیون مبتکرات فوریت این را تقاضا کرده پس اول در فوریت آن رای میگیریم.

اسدالله میرزا - فوریت ندارد دلیل را بیان نمایند.

رئیس - راپورت کمیسیون را راجع بتقاضای فوریت آن دومرتبه بخوانید.

(راپورت کمیسیون مجدداً قرائت شد)

رئیس - حالا در فوریت آن رای میگیریم.

اسدالله میرزا - این دلیل فوریت نبود باید دلیل فوریت را بیان کنند.

لسان الحکماء مخیر - دلیل فوریت این است که چون این ترتیب آمدن حقوق متوفیات بمجلس وقت مجلس را خیلی مشغول میکرد و اسباب اشکالات و تضییع اوقات بود و قانون وظایف که در مجلس سابق نوشته شده بود فقط تکلیف حقوق متوفیات را یانصد تومان معین کرده بود کمیسیون لازم دانست که تا قدری که ممکن است وظیفه داده شود قانون متوفیات آن مدون گردد

باینجه این قانون را آقای فهیم الملک نوشته پیشنهاد کردند و کمیسیون مبتکرات تصرفاتی کرده یعنی رای خودش را در ضمن راپورت پیشنهاد کرد و بنده عرض میکنم کمیسیون قوانین مالیه یاره مواد افزوده است چون آن مواد اساس صحیحی ندارد بلکه یاره از آن مواد مخالف با مواد قانون وظایف است بنده پیشنهاد میکنم که همان طرح قانون مبتکرات قرائت شود.

(گفتند فرمایشات آقای لسان دلیل فوریت این نبود دلیل فوریت را بیان کنید.)

لسان الحکماء - علت فوریت این است که وقت مجلس کمتر تضییع میشود دیگر آنکه وظایف متوفیات ترتیب صحیحی نداشت ممکن بود یکنفر که دارای همه چیز بود سیصد تومان وظیفه داشته باشد آن نصف بدهند لکن یکی که همه قسم احتیاج داشته باشد سیصد و ده تومان موجب داشته باشد آن باید بمجلس بیاید و ممکن است در مجلس تصویب نشود پس یک قانون کلی لازم بود که دیگر چندان بی اعتدالی نشود.

رئیس - حالا رای میگیریم در فوریت هر کس تصویب میکند فوریت را قیام نماید.

رئیس - اکثریت حاصل نشد.

آقامیرزا احمد - بنده این طرح را قابل توجه نمیدانم و آنوقت هم رای ندادم بنده میخواهم بدانم علت دادن وظیفه چیست با استحقاق است یا نیست اگر استحقاق است ممکن است وراثتیکه مورثشان دارای دو هزار تومان حقوق بوده احتیاج داشته باشد اگر غیر از احتیاج است ممکن است کسیکه سیصد تومان موجب داشته بهیچوجه استحقاق آن موجب رانداشته باشد در این صورت نمیدانم علت لزوم این قانون چیست در این صورت همان

قانون مجلس بود چه فرق میکرد بلکه از یانصد بیلا بمجلس میآمد شاید ترجیح داشت بملاوه عمده ندادن جنس بود که کمیسیون آنرا بحالت اولیه بر قرار گذارده است.

فهیم الملک - همه میدانند که دادن حقوق بطور وظیفه در هیچ جای عالم نیست یا موجب میدهند در مقابل کار یا یک وظیفه جزئی میدهند باشخاص از کار افتاده ولی متأسفانه در این مملکت اینطور نبوده و رفته رفته کلیه مالیه این مملکت در راه وظیفه صرف شده یعنی هر وقت یک اضافه بر جمع پیدا شده بگرمیضه استحقاق پشت سرش بوده و این مسئله در مجلس سابق طرح شده است دو راه بیشتر بنظر نمیرسد از برای اتخاذ ترتیبی در اینخصوص یا میبایست تمام را قطع کنند و تمام ادارت را فرمه کنند این ممکن نبود بجهت اینکه میبایست در مقابل کار دیگری را در مملکت برای مردم تهیه کنند و بیشتر اهالی این مملکت دارای اینمو واجب بودند باینجهت ممکن نبود قطع کرد پس اینقرار را دادند که تا سیصد تومان را وزارت مالیه نصف بدهد و در این ترتیب خیالشان این بود که رفته رفته از بین برود در این موقع دیدند این ترتیب که اضافه بر یانصد تومان بمجلس بیاید اسباب تضییع وقت مجلس میشود بلکه شاید بی اعتدالی هم میشود یعنی ممکن است اگر یکی دارای دو کرور هم قبول باشد و چهارصد تومان موظف باشد نصف آنرا بیا زماند کاش بدهند و یکنفر که فقیر است و دارای یانصد و ده تومان است آن بمجلس بیاید شاید هم تصویب نشود این بود که این طرح پیشنهاد شد که وقت مجلس تضییع نشود یقیناً وقتیکه مقنن قانون میگذاورد غرضش این نیست که بیش از یانصد تومان اگر داشت وراثت هیچ نبرند یا اگر کمتر از یانصد تومان داشت وراثت نصف تمام را ببرند بلکه همیشه باید روح قانون را ملاحظه کرد غرض اصلی این است که تمام این حقوق در یکمدتی بکلی مستهلك شود و دیگر این ترتیب داده شده است که یک ترتیبی در استهلاك داده شود و بالتسبه هم اعتدال در بین باشد و بی اعتدالی نشود در اینجا یک صورت باقی میماند که فرضاً یکنفر که دارای دو هزار تومان حقوق بوده فوت شده و از او یک عیال تنها باقی مانده بر حسب این قاعده باو ششصد تومان شاید میرسد در اینصورت برای رفع آن منظور ماده هفتم نوشته شد که سهم هر یک از وراثت انان که از یکصد تومان تجاوز کند ضبط دولتی خواهد شد بجهت اینکه نظر ما در این بود یک حقوقی که وراثت یکنفر داده می شود بملاحظه آنست که آن خانواده محفوظ بماند بملاوه اغلب آنهایی که دارای حقوق دیوانی به این مقدار هستند اغلب وراثشان هم دارای یک حقوقی هستند باین جهت گفتیم تقاضا دو یست از صد تومان در ذکور و تقاضا از صد تومان در انان ضبط شود بملاوه در ذکور آنها که در یک اداره مستخدم هستند جزء مواجب اداری آنها محسوب می شود این صد تومان پس باین ترتیب رفته رفته مواجبی که اسباب بی ترتیبی و بی کاری اهل مملکت شده است از بین می رود و آنها که از این راه تعیش می کردند بی کار میروند و چیزی که قدری قابل توجه است مسئله جنس است که مطابق آن قانون از ده خروار بیلا به تصویب مجلس باید داده شود در این دوره کمیسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

تسمیر نموده بدهند و این مسئله معمول شده است و سابقه هم خیلی دارد و در حاصل در طرح برقراری جنس را موقوف کرده اند این بود که گفتیم حالا که وزارت مالیه خودش عمل کرده است مسکوت عنه بماند و همین قسم که عمل شده و سابقه پیدا کرده عمل شود .

میرزا ابراهیم خان - بنده منتظر بودم

که مخبر محترم کمیسیون اهمیت و لزوم این قانون را بیان کنند اما مخبر کمیسیون طرح آنرا بیان کردند بنده خودم که قانون وظایف را ملاحظه کرده ام دیدم در آن دوره مجلس که این قانون را نوشته اند نظرشان باین بوده است که تا پانصد تومان را در مجلس مورد بحث قرار ندادند و بنظر وزارت مالیه موکول کرده اند که هر چه بنظرشان برسد معمول دارند یعنی تحقیق نمایند مراتب استحقاق وراث را آن وقت در صورت استحقاق نصف را در حق آنها برقرار نمایند و از پانصد تومان بالاتر را بمجلس بیاورند در صورتیکه تحقیقات خودشان در استحقاق و عدم استحقاق وراث منضمماً بمجلس بیاید که نمایندگان تصویب نمایند باین ترتیب که در اینجا منظور شده است میترسم مقدار زیادی بدولت ضرر برساند برای اینکه شاید مقدار زیادی از اینها بمجلس بیاید و تصویب نشود لکن حالا این ترتیب را تصویب کردیم حق یک مقدار زیادی به آنها داده ایم که شاید بدون استحقاق به آنها داده شود .

مقین السلطنه - در لزوم و اهمیت این قانون

صحبت میشود که بعد در فوریت آن رأی گرفته شود فرضاً در فوریت آن رأی گرفته شود و رأی ندهند باز تصور نمی کنم استتکاف از لزوم این قانون داشته باشند برای اینکه آنچه از قانون متوفیات به مجلس بیاید و وقت ما را تضييع میکند اگر بتوانیم بکروز در دو ساعت یک قانون وضع کنیم که تضييع اوقات مجلس نشود و یک مقیاس صحیحی هم در دست باشد چه باید کرد معلوم است باید یک قانون وضع نمود بنده باینجهت وجود این قانون را اهم امور میدانم که بدست قوه مجریه بدیم که تکلیف خود را دانسته از روی آن عمل نمایند .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - ما در فوریت

و عدم فوریت می خواستیم رأی بگیریم حالا داخل مواد شده ایم پس حالا که در اصل مطلب مغالطی نیست پس شروع بمباحثه در آن بشود که زودتر بگذرد **نوبری** - بهیچوجه ملاحظه موافق و مخالف نمی شود .

وکیل التجار - بنده اساساً باین اظهارات

مخالفم و عرض میکنم غرض مقنن سابق در این قانون این بوده است که چون پایه دادن حقوق بر یک اساس صحیحی نبوده است باینجهت پانصد تومان را معمول بنظر وزارت مالیه کرده است نظر باینکه اشخاصیکه پانصد تومان حقوق دارند نفوذشان در برابر سلطنت کمتر بوده است و نمیتوانستند بیش از صیصد تومان در حق خودشان بر قرار نمایند و شاید اغلب فقیرم بوده اند پس ضرری ندارد که باین اشخاص یک مقداری داده شود که بآن زندگانی نمایند از اینطرف هم قانون تقاعد در دست است که برای اشخاصی که در خدمت هستند چه در نظام و چه در سایر ادارات در موقع از کار افتادن بآنها

داده شود پس در اینصورت بجهت بآنها که زیاد تر از سیصد تومان حقوق دارند و اینگونه اشخاص هم بیشتر مشغول خدمت هستند بجهت حقوق متوفیات آنها بمجلس نیاید در صورتیکه ممکن است ازین راه یک ضرری عاید دولت شود و اگر پناشود بمجلس بیاید یک مقداری زیادی بر هایدی دولت افزوده شود بعلاوه معلوم است از سیصد تومان الی دوهزار تومان مبالغ زیادی متوفیات در عرض چند سال حاصل شود در صورتیکه بمجلس پناشود بیاید معلوم است وزارت مالیه نظر مسئولیت خودش خواهد تحقیقات لازمه کرد و بمجلس فرستاد بمجلس رجوع بکمیسیون نموده دومرتبه از کمیسیون بمجلس میآید معلوم است چه قدر تحقیقات خواهد شد و چیزی بدون استعماق بکسی داده نمیشود بعلاوه در آخر عرض سؤال میکنم طریقی که بکمیسیون مبتکران می رود اما کمیسیون بتکرار میتواند وقتی که او را قابل توجه ندانست مسکوت عنه بگذارد یا لارم است بمجلس اعاده بدیم باعث قابل توجه ندانستن آن

صدیق حصرت - بنده وجود این قانون

را خیلی لازم میدانم و دلالتی ذکر شد که اگر بخواهیم بمذلت رفتار کنیم بیاید پیش از پانصد تومان حقوق متوفیات بمجلس بیاید در صورتیکه بنده بکلی از وظیفه مجاس خارج می دانم که مجلس تحقیق اشخاص را بنماید که آیا مستحق است یا خیر در فلان پانصد تومان پول دارد یا ندارد ملک دارد یا ندارد و این یک کاریست که صحیحاً از عهده هر یک از نمایندگان بر نمی آید پس در صورتیکه یک راپورت متوفیات بمجلس بیاید نماینده اگر تحقیق کرده بخواهد رأی بدهد چه طور رأی بدهد تحقیق کام هم که نمیتواند بنماید پس وجداناً مکلف است که امتناع نماید پس ممکن است که در صد و نود و نه بمجلس بیاید و نتوانیم تحقیقات کامله بعمل بیآوریم و تکلیفمان هم وجداناً امتناع است در صورتیکه ممکن است غالب آنها مستحق باشند در اینصورت غالباً ممکن است بواسطه آمدن بمجلس بی اعتدالی واقع شود و اینهم که قانونی وضع بشود که هیچ بی اعتدالی نشود این یک چیزی است که از قوه بشر خارج است و محال است و در هیچ جای دنیا یک قانونی نیست که بالنسبه بتمام افراد عدل محض باشد لکن باید این ملاحظه معین بکنند که اغلب در حق افراد عدل باشد حالا در اینخصوص بنده سراغ دارم از تجار و کسبه و غیره که اغلب آنها هم در ولایات میباشد و دارای حقوقی هستند که کمتر از پانصد تومان است در صورتیکه هم کاسبانند و تاجر هم دارای تمول هستند و فرضاً روزی که خودشان از بین میروند حقوق آنها بمجلس نمی آید و موافق قانون وظایف نصف آن در حق وراث آنها بر قرار خواهد شد و خیلی ها هستند که نوکر دولت هستند و حقوق آنها یک جزئی از پانصد تومان بیشتر است و خیلی هم استحقاق دارند و وقتیکه از بین رفتند باید حقوقشان موافق آن قانون بمجلس بیاید و مطابق شرحیکه عرض کردم ممکن است یا ما ندیم یا اینکه امتناع نمائیم در هر صورت چیزی بآنها نرسد در صورتیکه استحقاق هم دارند بعلاوه هر یک از آنها هم که بمجلس میآید مدتی وقت مجلس را تلف میکند

لااقل هر کدام دو ساعت وقت مجلس را تلف میکنند چنانچه مکرر دیده آید و الان هم قریب چهل پنجاه کاغذ در کمیسیون از وزارت مالیه رسیده است راجع بمتوفیات ملاحظه کنید اگر تمام اینها بمجلس بیاید چه طور وقت مجلس تلف خواهد شد در اینصورت بنده وجود یک قانونیکه رفع اینترحم را از مجلس بنماید لازم میدانم و معلوم است در قانون هم تساوی ممکن نیست اغلب را باید ملاحظه کرد و بنده اینقانون را از هر حیث اتم و اکمل میدانم .

حسنعلیخان - بنده عرض میکنم اقوی دلیلیکه

آقای فهیم الملك برای لزوم اینقانون ذکر کردند این بود که نبودن اینقانون موجب تضييع وقت مجلس خواهد شد و بنده از اهم امور میدانم وجود یکقانونی را که رفع زحمت از مجلس نکند یعنی تکلیف وزرا را طوری معین کند که اسباب زحمت مجلس نشود لیکن در خصوص وضع این قانون بنده تصور میکنم که اسباب ضرر مبلغی در سال بدولت میشود بجهت اینکه قانون سابق میگوید از پانصد تومان بالا بمجلس بیاید و ممکن است وقتیکه بمجلس آمد صد تومان مجلس تصویب کند بورات داده شود ممکن است دو صد تومان تصویب کند و در اینقانون مینویسد از پانصد تومان دیگر نصف داده میشود .

(اغلب تعرض کردند گفتند اشتباه کردید)

حسن علیخان - از پانصد تومان دوم فرضاً

ثلث از پانصد تومان سیم ربع از چهارم خمس در صورتی که ممکن است ما در یکمحل از تمام یکمشر بیشتر تصویب نکنیم و بنده آنروز که آقای فهیم الملك میخواهند اینطرح را پیشنهاد نمایند بایشان گفتیم اینرا معین کنید که دولت ما تا چه قدر ممکن است حقوق بدهد والا باین ترتیب بدولت بمقیه بنده ضرر وارد میآید .

صنیع الدوله وزیر علوم - در هیچ مملکتی

این امکان پیدا نکرده است که بکمال بهی را بیک حال خوبی مبدل نمایند در آن واجد در همه جا مسلم شده است که وقت لازم است و بهرور زمان اصلاحات شده است باینجهت یکمرتبه چون نمیتوانیم اصلاح اصلی را نمائیم وجود اینقانون را بنده خیلی لازم میدانم ولو اینکه بی اعتدالی هم بالنسبه بمعضی شود بعلاوه در صورتیکه بیش از پانزده سال داده نمیشود دیگر اینکه ما در اصلاحات باید از خودمان اختراع کنیم یا بهیچیکه دیگران چه کرده اند ما هم همان را عمل نمائیم و دیگران وضع قانون کرده اند که بآن ترتیب مستهلك شده است بآنکه در هر مورد به پیشید کجا باید پنج تومان کسر شود کجا زیادتر .

فهیم الملك - بنده در جواب آقای حسنعلی

خان عرض میکنم آنچه هم بمجلس آمده است و مجلس داده است مخالف با این قانون نبوده است و اگر در صدیک مخالف شده است آنرا مناط قرار نمی دهند چنانچه گفتند حکم همیشه بر غالب است

دکتر علی خان - بنده آمده ام اینجا یک

عرضی خواهم کرد که احتمال دارد اغلب باینده مخالف باشند لکن تکلیف بنده است که عرض بکنم خیلی فریب است اینکه کسیکه ندارد بساو میگویند بنده

چرا بدهد ندارد اول محل عایدات خود مانرا تعیین کنیم اگر بقدر مستخدمین لازم خودمان داشتیم هر چه اضافه شد بآنها بدهیم دیگر آنکه آقای صدیق حضرت گفتند من نمی دانم متولین هستند که حقوق میگیرند و شغل دولتی ندارند من نمیدانم چطور بآنها داده میشود و اینکه گفته میشود فقیرند در همه جای دنیا فقیر هست چرا بآنها نمیدهند همان قسم که در سایر جاها برای فقرا کرده اند شمام بکنید بعلاوه فقیر در این مملکت منحصر بآنها که نیست فقرا زیاد هستند در صورتیکه شما نمیتوانید مواجب نوکر ما مأمورین خودتان را برسانید چطور بآنها میدهند.

تقی زاده - اول گفتند صحبت در کلیات بشود کلیات عبارتست از تمام ملاحظاتی که در تأسیس این قانون باید بشود بعد صحبت بلزوم و عدم لزوم منتهی شد که نزدیک بود رای بگیریم بنده چندین ملاحظه دارم در این قانون که لابد عرض کنم حالا که رای گرفتیم و مطالب بجائی نرسیده از تمام این مذاکرات دو طرف در این قانون پیدا شد یکی آنکه وضع قانون شود و حقوق متوفیات بمجلس نیاید یکی آنکه بمجلس بیاید یک چیز هم حالا گفته شد که اصلاً نیاید داد در اینکه بیش از پانصد تومان که در آن قانون معین شده است چرا بمجلس نیامد در آن موافق بآنچه جناب صنیع الدوله گفتند که نمی شود یک مرتبه از بین برود و اینکه گفته شد پول نداریم دولت باید برای اصلاحات پول پیدا کند قوی هم برای این مصرف تهیه نماید اما آنها که می گویند بمجلس بیاید بنده منکرم آمدن بمجلس را و اگر در نظر دارند که چنانچه بمجلس نیاید کمتر در آن ماده خواهد شد که در این قانون معین می کند اینطور نیست یقین است که در مجلس بیشتر داده میشود و بعلاوه اگر بمجلس بیاید تضییع کلیه وقت مجلس میشود بعلاوه یک فکری هم برای وقت صبح و کلام باید کرد و آن آدم صاحب حقوق هر روز صبح خانه و کلاست و آنچه چیزی هم که در نظر جناب دکتر علیخان است باین اصلاح میشود که مدت برای قانون قرار بدهند مثلاً اگر بگویند بفقیر ماهی پنجقران داده میشود آره هرگز در نظر ندارد که یکروز آن هم قطع خواهد شد ولو در مجلس آتیه پس یک مدت باید قرار داد که تا آن مدت قطع شود و آن هم که می گویند بداند که برای آرزوش فکری بنماید ما راضی شدیم به اینکه این حقوق را تا زنده است ببرد و بعد از مرگ او هم یک چیزی باولادش بدهیم در صورتیکه مجبور نیستیم آنرا هم بدهیم بعلاوه نباید تصور کرد آنها که می گویند بعد از ما دنیا چه آب و چه سر آب اگر ما قرار بگذاریم بباقی ماندگان آنها چیزی هم ندهیم خواهند آمد اینجا حمله میکنند که چرا بآنها چیزی نداده اید یا وجه کمتری معین کرده اید و این ندای ما از این جا در امروز سبب این است که آنها یک فکری برای اولادشان خواهند کرد که بعد از خودشان دارای یک حرفه و صنعتی باشد لکن معلوم است آنها که یکسال دیگر خواهند مرد نمی توانند دیگر از برای اولادشان یک فکری بکنند در حق اولاد آنها لازم است یک چیزی معین کرد اما آنکه ده سال بعد از این میمیرد باید گفت برود برای اولادش فکری کند و از برای این مسئله

دو مدت لازم است منظور شود یکی مدت اجرای این قانون است که این قانون از امسال تا پانزده سال دیگر مثلاً مجری است و بعد نسخ خواهد شد یکی مدت صغیر بودن وراث است که این حقوق مطابق این قانون بورائی داده میشود که کمتر از بیست سال داشته باشند تا سن آنها به بیست برسد برای اینکه ممکن است یک نفر مرحوم شود و اولادش بیست ساله باشد در این صورت نباید مساوی باشد با آنکه مرده و اولادش ده ساله یا چهارده ساله است پس باید دو قید را از نظر نیندازیم یکی قید صغیر یکی قید بلاکسی است و یک چیز که از همه غریب تر است بنظر من آنستکه این حقوق را که دولت می دهد نباید در نظر داشته باشد که ملک طلق آنهاست و بتیزان شرع هم بین وراث تقسیم میشود چنانچه این تصور را کرده اند و فرق بین ذکور و اناث گذارده اند و استشهاد هم باینه شریفه المذکر مثل حظ الانثیین شده است و این آیه را از محل خود تنزل داده اند در صورتی که می بینیم آنها که از همه مستأصل ترند همان صیغه ها هستند که در وزارت مالیه و مجلس جمع میشوند و داد و فریاد میکنند و بنده تصور میکنم فرق بین ذکور و اناث باید برداشته شود و تساوی بین آنها باشد در بردن اینوجه در یک مدت معینی مسئله دیگری مسئله جنس است که نباید یک مثقال جنس بکسی داده باید تسعیر کنند و پول آنرا باد بدهند این مواجبها که داده میشود همه کس میدانند که از کجا می آید و برای چه داده میشود و برای چه گرفته میشود حالا که در غیر محل صرف میشود خوبست لااقل یک تغییر در صورت آن بدهیم یک یرده پوشی کرده باشیم که آن قباحت و کثافت او را تا یکدرجه از نظر بیندازد که عین آن جنس را که از دسترنجیها گرفته اند نیارود دولت بدست فلان آقا بدهد و یک مسئله دیگر جلوگیری از تقلبات است که باید یکماده قانون وضع شود برای اینکه هر چه در سال باسم وظیفه مرسوم مستمری داده میشود و ذریکجا نوشته شده طبع شود که تمام مردم بتوانند ببینند و اگر این مسئله نشود که کنترل مجلس در مالیه مملکت بعمل نخواهد آمد.

دکتر اسمعیل خان - بعد از بیانات آقای آقامیرزا ابراهیمخان که مخبر در مقام جواب که برآمد تصور کردم مخالف با قانون که وضع شده است خواهند بود مخصوصاً وقتی دلایلی که ذکر کردند در دادن این حقوق بنده قطع کردم که خودشان مخالف با این قانون شده اند لکن بعد از ذکر آن دلایل باز میگویند باید این قانون باشد خیلی غریب است آقای وزیر علوم میفرمایند تجده فوراً ممکن نیست بنده هم معذرت این مطلب هستم لکن نباید تشویق کرد عادات میوشومه سابقه را و بنده تصور میکنم اگر این قانون را مجلس تصدیق کند آمادات را تشویق کرده است آنکه گفتند اضافه بر پانصد تومان بمجلس بیاید برای اینکه میدانند بعضی ها بچه قسم بدربار دولتی راه یافته بوده اند و حقوق زیاد در حق خودشان مقرر کرده بودند گفته اند که از پانصد تن بالا بمجلس بیاید شاید مجلس اغلب را تصویب نکرد و از سیصد بیست و نهمین اغلب متعلق باشخاصی است که بی بضاعت هستند از برای آن بکانون وضع کرده اند که مطابق این عمل شود و اینکه گفته میشود یک قانون وضع کنند و بدست قوه مجریه بدهند این مسئله یک کسر بودجه خواهد آورد بجهت اینکه ممکن است

یک نفر فوت شود و دارای دوهزار تومان حقوق باشد بلکه وزیر مالیه آنها را مستحق نداند و بخواید بآنها هیچ داده نشود این قانون دست وزیر رامی بندد و میگوید یک مقدار زیادی بود داده شود و اینکه آقای صدیق حضرت فرمودند که ممکن نیست قانون عدالت صرف باشد این منکر ندارد و لای در اینجا اگر اینرا تصویب کنید تشوین کرده اید بعقیده بنده از آنها که حقوق غیر مشروع را بآنها داده اند.

فهییم الملک - ج-واب آقای دکتر اسمعیل خان گفته شده بود اینکه حقوق را ندهند دو کار باید کرد یا اینکه تمام باید بروند فرد امر حرم شوند یا آنکه نگیرند و هیچیک از این دو نمی شود برای اینکه هم هستند و هم می گیرند پس حالا که میگیرند اگر روزی یک ترتیب و نظام بگیرند بهتر است یا اینکه بی نظم و ترتیب باشد و اینکه فرد فرد حقوق متوفیان بمجلس بیاید علاوه بر تضییع وقت مجلس از وظیفه مجلس خارج است بجهت اینکه پس باید معاگات عدلیه هم یک یک بمجلس بیاید و اینکه آقای تقی زاده فرمودند که مساوی بین ذکور و اناث باشد تمام نظر کمیسیون بقانون وظایف سابق بوده که طوری نشود که مخالف او چیزی نوشته شود و حالا اگر لازم می دانند تغییری داده شود مو کول برای مجلس است

معزز الملک - در اینج آقایان اینکه می خواستند این طرح قانونی رازد کنند دو سه دلیل اقامه کردند که تمام آنها را ممکن بود رد کرد و اینکه آقای دکتر علیخان فرمودند که دادن حقوق ضرری است که بمایه مملکت میخورد در صورتیکه مامعطل هستیم نمی شود بآنها حقوق داد بنده عرض میکنم اینطور نیست بجهت اینکه همین قسم که ما برای زنده ها باید تهیه پول کنیم برای باقیمانده آنها هم که میمیرند تهیه پول می کنیم و اگر ما نظر به بی پولی کنیم نباید شروع در اصلاحات بنمائیم بعلاوه وقتی ملاحظه کنید بموجب این قانون فریب سه ربع حقوق متوفی ضبط میشود اما در خصوص استحقاق وراث بنده عرض میکنم نمی شود تعقیب کرد خسروخان اقبال الملک با اینکه خدمات نزرک بدولت کرده بود یک دختر داشت جمعی می گفتند پریشان است حقوق بمجلس آمد داده شد بجهت اینکه مجلس نتوانست درست تحقیق در فقر او بنماید و تصور کنید در صورتیکه از محتاج باشد این تصویب نکردن بجهت صورت داشته است بعلاوه اگر بنا شود این مطالب بمجلس بیاید تمام وقت مجلس صرف این مطالب شود دیگر اینکه وضع پارلمانی مقتضی است که مطالب دیر از آنجا بگذرد و ممکن است وراث اشخاص متوفی که بی چیز هستند یک پولی فوری لازم داشته باشند در صورتیکه با خود دولت باشند ممکن است بزودی اقدام شود و آنها بشوایند رفع احتیاج نمایند در صورتیکه اگر بمجلس بیاید شاید سه ماه طول بکشد و آنها در یک زحمتی باشند اما در خصوص اینکه اشخاصی که دارای حقوق پانصد تومان هستند مستحق بوده اند و آنها که از پانصد تومان زیاد تر دارند مستحق نیستند میشود در این خصوص حکم کلی کرد پس باید صورت ظاهر را ملاحظه کرد حقوق را در ازاء خدمت می دهند پس آنها که هزار تومان حقوق دارند باید ملاحظه

کرد که همان قدر استحقاق داشته اند چه شده است که شما ملاحظه وراث این طبقه را می کنید و ملاحظه وراث آن طبقه را نمی کنید و اما اینکه وکیل التجار گفتند حقوق تقاعد در دست است آن راجع به مستخدمین ادارات است نه صاحبان حقوق و اینکه در کتاس معمل خان فرمودند تشویق از آنها می کنیم این در صورتی است که از امروز پیم ما بکسی که حقوق بدیم در صورتیکه کسر می کنیم چه تشویقی است.

رئیس - مذاکرات زیاد شده است و عده زیادی هم اجازه خواسته اند و بمقیده بنده مذاکرات در کلیات کافی است حالا رای می گیریم که داخل شور جزئیات بشویم هر کس تصویب میکند که شروع در شور جزئیات این قانون شود قیام نماید.

رئیس - با کثرت سی و سه رای تصویب شد (در این موقع شروع بقرائت و مذاکره در جزئیات گردید.)

ماده اول قرائت شد رای اینکه از پانصد تومان الی دو هزار تومان موافق مواد ذیل بین وراث تقسیم میشود اضافه بر دو هزار تومان ضبط دولت خواهد شد دکتر علیخان پیشنهاد کرد که بجای دو هزار تومان هزار تومان نوشته شود در قابل توجه بودن آن رای گرفته و با اکثریت پذیرفته شد.

سلیمان میرزا هم بهمین مضمون پیشنهادی کرده بود.

پیشنهادی از طرف حسنعلیخان قرائت شد لکن خودشان پیشنهاد را مسترد داشتند در ماده سوم سلیمان میرزا پیشنهادی کرد باین مضمون که از پانصد الی هزار تومان ربع بلا کسر آن در حق وراث برقرار شود در این پیشنهاد رای گرفته ورد شد فهمیم الملك تقاضا کرد که ماده چهارم و پنجم با ماده اولی و پیشنهاد دکتر علیخان بکمیسیون مراجعت نماید پذیرفته شد.

از طرف آقای تقی زاده پیشنهادی شد که مدت جریان قانون چهار سال باشد دوم آنکه بر قراری جنس موقوف باشد و قیمت آن ضمیمه حقوق شود و چند اصلاح کرده بودند که در ماده اول بعد از کلمه هزار تومان لفظ تاه سال هم اضافه شود رای گرفته ورد شد پیشنهاد ایشان.

پیشنهادی از طرف منتصر السلطان شد که مدت جریان قانون باین حال باشد رای گرفته و ورد شد.

پیشنهادی از طرف آقا شیخ اسماعیل هشترودی شد راجع بماده هفتم رد شد.

پیشنهادی فهمیم الملك کردند و رای گرفته رد شد.

در اصلاح آقای تقی زاده راجع بماده ششم رای گرفته تصویب شد.

در این موقع از طرف آقای رئیس امر اجازه بیک ربع تنفس داده شد.

ثانیاً بریاست آقای ممتاز الدوله نائب رئیس دوم جلسه تشکیل گردیده ماده ششم از قانون متوفیات را که کمیسیون قوانین مالیه الحاق کرده بود قرائت

و در قابل توجه بودن آن مذاکرات زیاد بعمل آمده بالاخره مسکوت عنه ماند.

نایب رئیس - دو نفر کسراعضاء کمیسیون قوانین مالیه انتخاب میشود گفتند کسانی که در کمیسیون ها عضویت دارند اسمایشان خوانده شود.

معاضد الملک - کسانی که در کمیسیون عضویت دارند ادیب التجار - شبیبانی - آقا شیخ محمد - خیابانی - آقا شیخ اسمعیل هشترودی - آقا شیخ رضا صدرالعلماء - مصدق الممالک - آقا سید جلیل - ممدین الرعايا - معتمد التجار - حکیم الملک - حاج آقا - طباطبائی حاج میرزا آقا - آدینه محمدخان - دکتر امیر خان تقی زاده - عز الملک - کزازی - نواب - محمد هاشم میرزا ارباب کیخسرو - کسانی که در هیچ کمیسیونی عضویت ندارند - دبیر الملک - میرزا علی اکبر خان دهخدا مرتضی قلیخان بختیاری - معاضد السلطنه - آقا سید - ابراهیم شیرازی.

وکیل التجار - کسانی که در کمیسیون عضویت داشتند اسمایشان قرائت شد و اسمی اعضاء کمیسیون قوانین مالیه خوانده نشد که آقایان دو مرتبه آنها را ننویسند بنده درست است که در کمیسیون مستم ولی چون در اداره مباشرت هستم و آقایان میدانند که کار اداره مباشرت زیاد است و میدانند که اغلب بنده را نخواهند نوشت ولی فقط از چند نفری که شاید اسم مرا مینویسند استدعا میکنم ننویسند برای اینکه نمیتوانم از عهده برآیم.

معاضد الملک - اعضاء کمیسیون قوانین مالیه صدرالعلماء - ارباب کیخسرو - ممدین السلطنه - وکیل - الرعايا - حاج آقا - فهمیم الملك - میرزا داودخان - ممدین - الرعايا - ابوالقاسم میرزا - میرزا مرتضی قلیخان.

مؤتمن الملك - این دو نفر بجای کمیسیون میشود **نایب رئیس** - بجای آقای دکتر علیخان و آقای میرزا اسدالله خان (گفتند عده کافی نیست بعد از احصاء ممدین شد که عده حاضر (۵۲) نفرند و عده که برای اخذ رای لازم است باستی (۵۳) نفر باشند.)

نایب رئیس - خوب معلوم میشود که آقایان تشریف برده اند دیگر نمیتوانیم رای بگیریم بمانند برای جلسه دیگر - دستور روز سه شنبه - در باب تعیین تکلیف اجارات و کتراتها - در باب پنجهزار تفنگ و دو کرور فشنگ راپورت کمیسیون فواید عامه در باب استخدام بکنفر اروپائی - طرح آقای فهمیم الملك راجع بحق تقاعد - طرح آقا شیخ ابراهیم زنجانی در باب احصاء نفوس.

حاج آقا - چندین مرتبه عرض کردم که روزهای یکشنبه و شبهای چهارشنبه بنا بود مجلس خصوصی بشود که در مطالب مهمی که باید در دستور جلسات علنی منظور شود مذاکره و تعیین شود تعجب دارم با وجود اینکه آقایان همراهند و اصرار هم دارند چرا روزهای یکشنبه و شبهای چهارشنبه جلسات خصوصی نمیشود که دستور جلسات علنی معین شود.

نایب رئیس - همینطور عمل میشود هفته - گذشته که منعقد شد ولی چون فردا چند فقره کار مهم در بین است نمیشود جلسه منعقد شود برای اینکه اغلب آقایان نمیتوانند حاضر شوند.

ممدین السلطنه - آن کارها برای صبح است و جلسه باید عصر منعقد شود بملاوه این جلسه خصوصی است و رسمیت هم ندارد فقط برای اینست که عده از آقایان اجتماع بهم برسند و در مطالب مهمی که باید در دستور جلسات منظور شود صحبت کنند.

نایب رئیس - در صورتی که می فرمایند رسمیت ندارد و برای صحبت است ممکن است خود آقایان جمع شوند و مذاکره کنند دیگر لازم نیست که در دستور منظور شود.

دکتر علیخان - بنده عرض می کنم ساعت انعقاد مجلس را معین فرمائید.

نایب رئیس - سه ساعت بفروب مانده است **مؤتمن الملك** - در باب تعیین تکلیف اجارات و کتراتها راپورتش که هنوز نرسیده است

نایب رئیس - پس بجای او راپورت کمیسیون بودجه در باب حصن السلطنه نوشته شود.

کاشف - بنده اجتماع روزهای یکشنبه را مهمترین کارها می دانم و اگر نباشد کارهای جلسات علنی مرتب نخواهد شد هر کاری باشد باز این از آنها بمقیده بنده مهمتر است.

(مجلس یک ساعت و ربع از شب گذشته ختم گردید)

صورت مشروح مجلس روز سه شنبه هشتم شهر ربیع الاخر ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب در تحت ریاست آقای مستشار الدوله منعقد گردید و صورت مجلس روز سه شنبه پنجم را آقای معاضد الملک قرائت کردند

رئیس - در صورت مجلس ملاحظه است ؟

وکیل التجار - فقط بنده میخواستم عرض کنم که همانطور که آقایان و کلام چهار بفروب مانده تشریف می آوردند و مجلس سه بفروب تشکیل میشد حالاهم می خواستم عرض کنم که خوب است سه بفروب حاضر شوند.

تلگرافی از داودخان کلهر بتوسط وکلای محترم کرمانشاه مشعر بر استقراض داخلی قرائت گردید لایحه از انجمن مساوات ایرانیان کربلای معلی مشعر بر استقراض داخلی و اعانه اطلاعی که رسیده است فوراً هفتاد و پنج تومان جمع شده و برات تجارتهای کرده اند و قرار گذاشته اند که هر چه جمع شود بفرستند

آقا سید حسین اردبیلی - حال بواسطه حس ایرانیت تلگراف و لوایحی که بمجلس میرسد با این جوش و وطن پرستانه خوب است کرمانگرم اقدامی شود و نتیجه گرفته شود آیا آن کمیسیونی که برای این مسئله تشکیل شده است اقدامی کرده است یا خیر؟

رئیس - البته اقدام کرده اند.

رئیس - از آقایانی که در آن کمیسیون عضویت دارند استدعا میشود زودتر اقدام نمایند.

اسدالله میرزا - بنده چون مخبر آن کمیسیون هستم اطلاعاً عرض می کنم که اقدامات شده است راپورت زیاد رسیده است بیاره ملاحظات نیامده است البته خواهد آمد لیکن حالا باز شنیده می شود در اعانه و نباید این صحبت بشود و ما محتاج با اعانه نیستیم بنده لازم می دانم اظهار کنم که عنوان اعانه را نباید کرد و اگر کمیسیون پیشنهادی می کند در باب استقراض داخلی است.